

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2022

Istniejące od dekady Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach prowadzi nieustannie szeroko zakrojoną działalność naukowo-edukacyjną¹. Szczegółowe omówienie dorobku Towarzystwa publikowano corocznie od 2015 r. na łamach dwóch czasopism naukowych: „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” oraz „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne”². Każdorazowo bazą źródłową sprawozdań była dokumentacja kancelaryjna Towarzystwa, a także informacje ogólnodostępne w Internecie powstałe w związku z konkretnymi wydarzeniami³. Analogicznie jest w przypadku niniejszego sprawozdania dotyczącego roku 2022.

Do najważniejszych obszarów aktywności badawczej Towarzystwa należy zaliczyć realizację programu naukowego *Rola Kościoła jako wychowawcy i stróża kultury narodowej*⁴. W jego toku podejmowane są studia z wykorzystaniem za-

¹ Powstało ono 9 października 2012 roku. Ta data obchodzona jest w kościele katolickim jako dzień liturgicznego wspomnienia bł. Wincentego Kadłubka.

² Zob. A. Kwaśniewski, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2021*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (dalej: ABMK), 119 (2022), s. 583-588; L. Frączek, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2021*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne”, t. 11, 2022, s. 269-273.

³ Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach (dalej: TPADWKK), Dokumentacja kancelaryjna. [Protokoły], Wideokonferencje od numeru I do XIX odbyte w 2022 r., oprac. Marian Obara, ss. 379; <https://www.facebook.com/towarzystwoprzyjaciolarchiwumdiecezjalnego> [dostęp: 15.10.2023]; <https://www.facebook.com/groups/1655306088077804> [dostęp: 15.10.2023]; <https://www.facebook.com/oratoriumswietychdiecezjikielckiej> [dostęp: 15.10.2023]; <https://www.facebook.com/groups/194700014201450> [dostęp: 15.10.2023]; <https://www.facebook.com/events/306145083723848> / [dostęp: 15.10.2023]; <https://www.facebook.com/events/3257307311209750/?ref=newsfeed> [dostęp: 15.10.2023]; <https://www.facebook.com/events/s/organizacja-i-dzia%C5%82alnosc-ofic/3257307311209750> [dostęp: 15.10.2023], <https://www.facebook.com/groups/1219636988052478/permalink/5825878950761569> [dostęp: 15.10.2023].

⁴ Wspomniany program rozpoczęto realizować w roku 2013.

sobów archiwaliów, a także bibliotek kościelnych. Wyniki badań mają najczęściej postać referatów przedstawianych w siedzibie Kurii Diecezjalnej w Kielcach przy ul. Jana Pawła II pod nr 3⁵, które następnie przybierają formę artykułów naukowych. W ten nurt wpisuje się referat dr Piotra Kardysia *Organizacja i działalność oficjalu okręgowego w Kurzelowie w okresie staropolskim*. Prelegent mający już dokonania w zakresie rozpoznania ww. tematu dokonał szczegółowego określenia zawartości Akt Oficjalu Kurzelowskiego i omówił charakter działalności poszczególnych oficjów. Spotkanie prowadzone przez dr. Jana Główkę miało partnerów merytorycznych (Wyższe Seminarium Duchowne w Kielcach, Wydawnictwo Jedność, Archiwum Diecezjalne w Kielcach), natomiast rolę patronów medialnych pełniły „Tygodnik eM”, „Niedziela Kielecka” oraz Radio eM Kielce⁶.

Na kolejnym spotkaniu Towarzystwa, w dniu 11 października 2022 r., zgromadzeni mogli wysłuchać referatu prof. dr. hab. Andrzeja Massalskiego (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Instytut Pamięci Narodowej Delegatura w Kielcach). Wystąpienie zatytułowane *Kościół i duchowieństwo jako przedmiot wystąpień na konferencjach sprawozdawczo-wyborczych KW PZPR Województwa Kieleckiego w latach 1949–1971* dotyczyło dwóch zakresów tematycznych. Pierwszym było opóźnienie przez duchownych procesu zakładania spółdzielni produkcyjnych, drugi stanowił problem pomniejszania rangi obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego poprzez organizowanie alternatywnych obchodów Milenium. Kwerenda źródłowa uwidoczniła zebrany słaby poziom wykształcenia osób na stanowiskach kierowniczych partii komunistycznej i pozbawiony elementarnej kultury język, jakiego używali członkowie aparatu politycznego. Omawiane spotkanie prowadziła Dyrektor Archiwum Państwowego w Kielcach dr Wiesława Rutkowska, a ze strony współorganizatorów pomagali: Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Archiwum Diecezjalne w Kielcach oraz Wyższe Seminarium Duchowne w Kielcach. Gazeta „Niedziela Kielecka” wraz z „Tygodnikiem eM” i Radiem eM Kielce zapewniły wsparcie medialne⁷.

⁵ Towarzystwo, mając na celu dotarcie do możliwie szerokiej bazy odbiorców, prowadzi działalność informacyjną o konkretnych spotkaniach lub wykładach. W 2022 r. czyniło to zarówno w formie tradycyjnej, drukując plakaty, jak i za pośrednictwem strony internetowej Facebook.

⁶ <https://www.facebook.com/events/3257307311209750/?ref=newsfeed> [dostęp: 15.10.2023]; <https://www.facebook.com/events/s/organizacja-i-dzia%C5%82alnosc-ofic/3257307311209750> [dostęp: 15.10.2023]; <https://www.facebook.com/groups/1219636988052478/permalink/5825878950761569> [dostęp: 15.10.2023].

⁷ A. Dziarmaga, *Jak PZPR debatowała o lokalnym Kościele*, „Niedziela”, nr 44, (wkładka kielecka), 64 (2022), s. VII; też, *Kielce: prof. dr hab. Adam Massalski – o Kościele jako przedmiocie wystąpień na konferencjach PZPR w latach 1949–1971*; <https://www.ekai.pl/>

Nurt naukowy w działalności Towarzystwa w 2022 r. reprezentowały badania nad kościelnymi dobrami kultury i historią terenu obecnej diecezji kieleckiej. Wspomniany powyżej dr Piotr Kardyś opublikował artykuł o inkunabułach medycznych w zasobach Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach⁸ i recenzję na temat Antyfonarza Kieleckiego⁹. Dr hab. Maria Dębowska¹⁰ wydała kolejny tom kroniki norbertanek imbramowickich¹¹. Ukazał się również artykuł autorstwa ks. dr. Andrzeja Kwaśniewskiego, popularyzujący badania naukowe na temat Polaków pomagających Żydom w czasie II wojny światowej¹². Ten sam badacz opublikował dodatkowo artykuł ukazujący dorobek naukowy ks. Józefa Zdanowskiego¹³.

Istotnym elementem działalności Towarzystwa w 2022 r. były wyjazdy i łączące się z nimi wideokonferencje¹⁴. Warto wspomnieć o wizycie w Ośrodku Pracy Twórczej KREATE w Ciekotach, gdzie w dniach 14–16 stycznia 2022 r. miało miejsce walne zgromadzenie połączone z późniejszą prezentacją ustaleń zawartych w doktoracie dr Wiesławy Rutkowskiej. Ponadto odwiedzono wówczas kościoły w Bodzentynie, Cisowie, Daleszycach oraz Tarczku. Poprzez odwiedziny sanktuariów członkowie Towarzystwa brali udział także w nabożeństwach, jak chociażby w trakcie wizyty w sanktuarium Matki Bożej łaskawej w Szczaworyżu.

kielce-prof-dr-hab-adam-massalski-o-kosciele-jako-przedmiocie-wystapien-na-konferencjach-pzpr-w-latach-1949-1971-d624803/ [dostęp: 15.10.2023].

⁸ P. Kardyś, *Inkunabuły „medyczne” z Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach*, ABMK 118 (2022), s. 141-170.

⁹ P. Kardyś, [Recenzja]: *Antiphonarium Kielcense. Antyfonarz kolegiaty kieleckiej (ok. 1372 r.)*. Wydanie fototypiczne z komentarzem, red. Krzysztof Bracha, Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2020, ss. 744, ABMK 119 (2022), s. 541-548.

¹⁰ Jest ona emerytowanym pracownikiem Ośrodka Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne KUL oraz członkiem Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach.

¹¹ *Kronika klasztoru norbertanek w Imbramowicach 1703–1741*, oprac. M. Dębowska, Kraków 2022.

¹² A. Kwaśniewski, *Ratowanie Żydów w czasie II wojny światowej, ankieta diecezji kieleckiej*, „Echo Dnia” 24.02.2022, [dodatek:] „Nasza historia. Świętokrzyskie” s. 7; por. A. Kwaśniewski, *Polacy ratujący Żydów na terenie diecezji kieleckiej w latach 1939–1945. Nieznane przypadki heroizmu chrześcijańskiego*, w: *Pomoc świadczona ludności żydowskiej przez Polaków w latach 1939–1945 ze szczególnym uwzględnieniem Kielecczyny*, red. J. Gapys, A. Dziarmaga, Kielce 2016, s. 135-155.

¹³ A. Kwaśniewski, *Dorobek historiograficzny księdza Józefa Zdanowskiego*, w: *Patrimonium Ecclesiae Christi tradere. Księga pamiątkowa dedykowana księdzu biskupowi Janowi Kopcowi z okazji 75-lecia urodzin, 50-lecia prezbiteratu, 30-lecia sakry biskupiej i 40-lecia pracy naukowej*, t. 2, red. Piotr Górecki, Jan Pyka, Opole 2022, s. 895-908.

¹⁴ W 2022 r. odbyło się aż 19 wideokonferencji.

Pod koniec roku (9–10 grudnia) członkowie i sympatycy Towarzystwa uczestniczyli w objeździe naukowym. Zwiedzano Bazylikę Grobu Bożego w Miechowie, Muzeum Ziemi Miechowskiej oraz trzy kościoły: w Łanach Wielkich, Rokitnie oraz w Uniejowie. Ważną częścią wyjazdu była kolacja, podczas której czytano kazania prymasa kard. Stefana Wyszyńskiego wygłoszone z okazji koronacji obrazów Maryjnych (Dąbrowa Górnicza, Piekoszków, Smardzowice, Wiślica). Tego samego dnia wysłuchano również omówienia pracy magisterskiej Sebastiana Filusa o historii miejscowości Zagorzyce k. Miechowa¹⁵.

Trzeba podkreślić, że podczas wspólnych pobytów w kościołach odmawiano litanie do bł. Wincentego Kadłubka w intencji osób związanych z Towarzystwem i modlitwy za zmarłych członków. Wyjazdy niemal zawsze ściśle łączyły się z telekonferencjami, ponieważ właśnie wtedy ustalano niezbędne sprawy organizacyjne. Co więcej, telekonferencje pozwalały na prezentację wybranych referatów, spełniając jednocześnie zadania edukacyjne.

Tradycyjnie nurt hagiograficzny odgrywał znaczącą rolę w działalności Towarzystwa. W omawianym roku uwagę poświęcano świętym związanym z terenem diecezji kieleckiej: bł. ks. Maksymilianowi Binkiewiczowi, bł. bp. Jerzemu Matulewiczowi, św. Kindze, bł. Salomei, bł. Bronisławie, św. Jackowi, Słudze Bożemu Janowi Cieplakowi, Słudze Bożemu Rafałowi z Proszowic i Słudze Bożemu Świątosławowi Milczącemu. Równie wiele można było się dowiedzieć o działalności św. Jana Pawła II oraz bł. Stefana Wyszyńskiego. Prelegenci starali się na podstawie literatury oraz z dostępnych źródeł omawiać postaci tych dwóch patronów pod kątem ich związków z diecezją kielecką. Podobny charakter miały referaty koncentrujące się na biskupach krakowskich i kieleckich (bp Bodzanta, bp Szczepan Sobalkowski, bp Andrzej Załuski).

W 2022 r. nie zabrakło tematyki maryjnej przy okazji referatu o cudownych obrazach z Daleszyc, Sadowa i Zielenic. Nieco odmienne były wystąpienia związane z hodegetrią krakowską oraz obecnością na terenie Polski typu ikonograficznego Matki Bożej Śnieżnej (Sancta Maria Maior – Salus Populi Romani).

Biografistyka (osób świeckich) to kolejny obszar zainteresowań członków Towarzystwa. Jako tematy referatów wybierano np. postacie księcia Leszka Czarnego, Kajetana Wojciechowskiego (bohatera z czasów wojennych napoleońskich), Tadeusza Czackiego (założyciela Liceum Krzemienieckiego), rodzinę Rostworowskich czy ciekawy wątek przyjaźni łączącej Stefana Żeromskiego z ks. Franciszkiem Zientarą (budowniczy kościoła w Zawierciu).

Na koniec nie można pominąć wystąpień o jakże aktualnej tematyce wojennej. Zaliczają się do nich chociażby referaty o jędrzejowskim obwodzie Armii

¹⁵ W kręgu regionalistyki (ważnej z punktu widzenia członków Towarzystwa) znajdował się również referat dotyczący historii parafii w Nowym Korczyniu.

Krajowej i o bitwie Miechowskiej z czasów powstania styczniowego (17 II 1863). Obecnie toczona wojna w Ukrainie skłaniała do licznych dyskusji i polemik, które nazwano roboczo „podróżą na kresy”. W tym klimacie toczono rozważania nad tekstem kazań Stanisława ze Skarbimierza na temat wojny sprawiedliwej.

Spotkania dawały każdorazowo doskonałe pole do wymiany poglądów, ocen lub stawiania pytań, innymi słowy sprzyjały dyskusji. Pretekstem do takiej stawały się również publikacje, jak np. ostatnia książka ks. prof. Daniela Olszewskiego – *Kultura i życie religijne społeczeństwa polskiego w XIX wieku*.

LECH FRĄCZEK

ORCID: 0000-0003-0207-4452

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie